ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2021/HC-A-02/06
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އަބްދުﷲ ޝާމިރު/ ސީސަންގެ، ރ.މަޑުއްވަރީ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: މަދަނީ ބަދަލު ހޯދުން (ތަޢުވީޟު ކުރުން)

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޢޫފް އިބްރާހީމް

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚް: 03 ޛުލްޤަޢިދާ 1442 / 13 ޖޫން 2021

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އާބާދީހިޔާ ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt·gov·mv ވެބްސައިޓް: www·highcourt·gov·mv

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚް:

12 ޝައްވާލް 1442

24 މޭ 2021

އަލުން ބެލުމަށް ޢަރްޒީކް ކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 2019/SC-A/75 (2021/SC 46)
- ނިންމި ތަން: ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު
- ބާވަތް: މަދަނީ ބަދަލު ހޯދުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 04 ޖުލައި 2019
- ނިމުނު ތާރީޚް: 22 އޭޕްރީލް 2021

- <u>ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަހްމާނު އިބްރާހީމްގެ ރައުޔު:</u> މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދާއި ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު ތާއީދު ކުރައްވަމެވެ.

މައްސަލައިގެ ތަފާޞީލު

1. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/553 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ރ.މަޑުއްވަރީ، ސީސަންގެ އަބްދުﷲ ޢަމީދުގެ ފަރާތުން އެ ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުން އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/75 (2021/SC 46) ޤަޟިއްޔާގައި އެމައްސަލަ ބަލައިފައި، އިސްވެ ބުނެވުނު މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/553 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބާޠިލުކުރައްވައި، އަބްދުﷲ ޢަމީދު ފުލުހުންގެ ވަޒީފާއިން ވަކިކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާއި ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި، އަބްދުﷲ ޢަމީދުއަށް ނަގައިދޭންޖެހޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކަނޑައެޅުއްވުމަށްޓަކައި މިމައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ތަޙުވީލުކުރުމަށްޓަކައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 18 އަދި 19 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތީން އެ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ތަޙުވީލުކުރުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އެމައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ނިންމަވާފައިވެއެވެ.

2. އިސްވެ ބުނެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބުނުމް ކުރައްވުމާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 197-CR/95/2021/64 (22 އޭޕްރިލް 2021) ސިޓީން އެމައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް އަދި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތައް މިކޯޓަށް ފޮނުއްވާފައިވެއެވެ.

ޤާނޫނު އުސޫލް:

ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) އަށް ބަލާއިރު،

3. އެޤާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ، ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެއް ނުވަތަ ނެރެފައިވާ އަމުރެއް ނުވަތަ ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމުގައި ވިޔަސްވެސް، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ނުވަތަ ޤާނޫނަކާ ނުވަތަ ޤާނޫނަކުން ބާރުދީފައިވާ ހަދާފައިވާ ގަވާއިދަކާ ހިލާފުކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވިގެން، އެކަން ފާހަގަކޮށް، ކަމުގެ ދަސްތޫރީ އޮތް ފަރާތަކުން ހުށަހަޅާ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ސުޕްރީމްކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

4. އެޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ކޯޓުގެ އިޚްތިޔާރާއި ހިފެހެއްޓުމުގެ މައްސަލަތައް ދިރާސާކުރުމަށް، ސުޕްރީމްކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތައް މައްސަލައިގެ ގޮތުން ބެލުމުގައި އަމަލުކުރާނީ ތިރީގައިވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.

(ހ) އެ މައްސަލައަކީ މައްސަލާގެ ގޮތުން ބެލުން އޮތް މައްސަލައަކަށް ވުމާއި، އެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް ދަށު ކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކާ އިދި ބެލެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންކަމާއި، އެ މައްސަލައިގައި އަމަލުކުރެވެންޖެހޭ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ގުޅޭ މައްސަލަ ނިންމުން.

(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މައްސަލައަކީ ހައިކޯޓަށް އަޕީލް ކުރެވޭ، މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް އަޕީލް ބަލަންޖެހޭ ގޮތަކަށް އޮތް މައްސަލައެއް ނަމަ އެ މައްސަލަ އަޕީލް ބެލުމަށްޓަކައި ހައިކޯޓަށް ފޮނުވުމުން.

(ރ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ހައިކޯޓުން މައްސަލައެއް އަޕީލް ބެލުމުގައި، މި މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ސުޕްރީމްކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި ގޮތް ހައިކޯޓުން އަމަލުކުރަންވާނެއެވެ، ނުވަތަ

ހައިކޯޓުން ދެވަނަ ފަހަރަށް ކުރި ބުނުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް މި ޤާނޫނު ހުއްދަދޭ ސަބަބުއްޔާތުތަކާ، އެ މައްސަލަ ސުޕްރީމްކޯޓުގައި ދެވަނަ ފަހަރަށް އިސްތިއުނާފުކުރެވިދާނެއެވެ.

(ރ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން މައްސަލަ ބެލުމުގެ ތަރުތީބުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް އަދި ސާބިތުކުރުން ހިމެނުންކުރުމުގައި ވީނަމަވެސް، އެ ކަންތައް ބަލަން ހައިކޯޓަށް ތަފާސީލުކުރުމާ ނުލައި އަލުން މުޅި މައްސަލަ ބަލާނީ ސުޕްރީމްކޯޓުންނެވެ. އަދި މައްސަލަ ބެލުމުގައި، ކުރިން ހައިކޯޓަށް އަނބުރާ އެ މައްސަލަ ތަފާސީލުކުރިއިރު ސުޕްރީމްކޯޓުން ކަނޑައެޅި ޤާނޫނީ އުސޫލުގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ހުކުމްކުރުން ސުޕްރީމްކޯޓަށް ލާޒިމުވާނެއެވެ.

5. އެ ޤާނޫނުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި އަންނަނިވި ގޮތަށް ބަދަލުގެނެވިފައެވެ.

(ހ) މި ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، އަލުން ބެލުމަށް ހައިކޯޓަށް ތަފާސީލުކުރާ މައްސަލަތަކުގައި، ހައިކޯޓުން މައްސަލަ މަޝްވަރާގެ ގޮތުން ބަލަންވާނީ އެ މައްސަލައެއްގައި ސުޕްރީމްކޯޓުން ކަނޑައެޅި ޤާނޫނީ ނުކުތާގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައެވެ.

(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ތަފާސީލުކުރާ ދުވަހު މައްސަލަތަކުގައި ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ބައެއްކަމުގައިވާނަމަ، ހައިކޯޓުން ބަލާނީ ހަމައެކަނި އެބައެކެވެ. އަދި، ހައިކޯޓަށް ތަފާސީލުނުކުރާ ބައިގެ މައްސަލަ އެއްބަސްނުވާކަށްވާ ހުކުމް ދިމާއެއްނުވާނެއެވެ.

(ރ) މި ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހައިކޯޓުން އަލުން ބެލުމަށް ތަފާސީލުކުރާ މައްސަލައެއްގައި ސުޕްރީމްކޯޓުން ބަލާފައިވާ ހަމައެކަނި އިސްތިއުނާފުކުރި ޤާނޫނީ ނުކުތާތަކަށް ވީނަމަވެސް، ހައިކޯޓުން ތަފާސީލުވާނަމަ، މައްސަލައިގައި ކަންހުރި ގޮތް އަލުން ބަލައި ވަޒަންކުރުމުގެ ފުރިހަމަ ބާރު އެ ކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް ސުޕްރީމްކޯޓުން ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނީ ނުކުތާގައި ސުޕްރީމްކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތާ ޚިލާފަށް ގޮތަކަށް ހައިކޯޓުން ހުކުމް ނެރެގެންނުވާނެއެވެ.

(ރ) މި ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހައިކޯޓުން އަމުރު ބޭނުމަށް ތަހުލީލުކުރާ މައްސަލަތައް ހައިކޯޓުން ބަލަންވާނީ އެ މައްސަލައެއްގައި ކުރިން ހުކުމްކުރި ފަނޑިޔާރުން ނުހިމެނޭ މަޖިލީހަކުންނެވެ.

(ބ) މި ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހައިކޯޓުން އަމުރު ބޭނުމަށް ފޮނުވާ މައްސަލަތައް ހައިކޯޓުން ބެލުމުގައި، ހައިކޯޓަށް އަނބުރާ އެމައްސަލަ ފޮނުވާލިއިރު ސުޕްރީމްކޯޓުން ކަނޑައެޅި ގޮތުގެ އުސޫލު އެ މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ހަށިގަނޑުން އަންގައި އެކަމާގުޅޭ އެ ހަށިގަނޑު ހުކުމާއި ޤާނޫނީ ނުކުތާތައް ހައިކޯޓުގެ އަޑުއެހުމުގައި ހުށަހެޅުމަށް އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތު ދޭންވާނެއެވެ.

ހައިކޯޓުން ދަށު ކޯޓަށް މައްސަލައެއް ރިމާންޑުކުރުން

6. ކޯޓުއެއްގެ އިޚްތިޞާޞްއަކާ ހިލާފުވެގެން މައްސަލައެއް ފިޔަވައި ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް މައުޟޫޢީ ގޮތުން ބެލުމުގައި އެ މައްސަލައަކީ މައުޟޫޢީ ގޮތުން ބެލެންޖެހޭ މައްސަލައަކަށްވެފައި، އެމައްސަލައަކީ ދަށު ކޯޓަށް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަކަށް އަނބުރާ ފޮނުވައި، މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް އަނބުރާ ބަލަންޖެހޭ ގޮތަކަށް އޮތް މައްސަލައެއްނަމަ އެ މައްސަލަ އަނބުރާ ބެލުމަށްޓަކައި ދަށު ކޯޓަށް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަށް ރިމާންޑުކުރުމާބެހޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އިން އެނގެނީއެވެ، ބެލެވިދާނެ ގޮތުގެމަތިން ރިމާންޑުކުރާ މައްސަލަ ދަށު ކޯޓުން ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލުން މައުޟޫޢީ ގޮތުން އަމުރު ބަލަންވާނީ އެ ޓްރައިބިއުނަލެއްގައި ހައިކޯޓުން ބުނެދީފައިވާ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުތަކާއި އަދި ރިމާންޑުކުރި މުޅި މައްސަލަތަކުގައި ނުވަތަ، މައްސަލައިގެ ބައެއްކަމުގައި ވާނަމަ، ދަށު ކޯޓުން ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލުން ބަލާނީ ހަމައެކަނި އެބައެއް ކަމެވެ، ދަށު ކޯޓަށް ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލަށް ރިމާންޑުކުރާ ބައިގެ މައްސަލަ އެހެންނަމަވެސް އެދިއުޞޫލީ ގޮތުން ބަލަންވާނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

7. އިސްވެ ބުނެވުނު ފަދައިން ސުޕްރީމް ކޯޓުން މި މައްސަލަ މިކޯޓަށް ރުޖޫޢު ކުރައްވައި، އަބްދުﷲ ޝާމިޙުއަށް ނަގައިދޫވުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކަނޑައަޅުއްވުމަށްޓަކައި ސިވިލް ކޯޓަށް ތަޙްވީލުކުރުމަށް ކަމާއި، އެގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުން އެކަން ބެލުމުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ 34 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ސިވިލް ކޯޓުން އަމަލު ކުރަންޖެހޭކަން އެނގެއެވެ.

8. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުން ބަލާ މައްސަލަތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ތަޙްވީލު ކުރެވޭނީ އެމައްސަލައަކީ ހައިކޯޓަށް އަލުން ފޮނުވައި، މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް އަލުން ބަލަންޖެހޭ ގޮތަކަށް އޮތް މައްސަލައެއް ކަމަށްވާނަމަކަން ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިން އެނގޭއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މިކޯޓަށް ތަޙްވީލުކޮށްފައިވާ މައްސަލައަކީ އެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް މިކޯޓުން ބަލައި، މިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް ތަޙްވީލުކުރި މައްސަލައެއް ނޫންކަމާއި، އެއާހިލާފަށް އެމައްސަލަ މިކޯޓަށް ތަޙްވީލުކުރައްވައި ސިވިލް ކޯޓަށް އެމައްސަލަ ތަޙްވީލުކުރުމަށްޓަކައިކަން އެނގެއެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ތަބާވުން

9. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަމާއްދާގެ (ރ) ގައި، މަތީމަރުތަބާގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް އެއަށްވުރެ ދަށް މަރުތަބާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވާއިރު، ސުޕްރީމް ކޯޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަދުލުއިންސާފު ޤާއިމު ކުރުމުގެ އެންމެ އިސްފަރާތަކަށްވާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަކީ އެއަށްވުރެ ދަށް މަރުތަބާގެ ކޯޓެއް ކަމުގައިވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ތަޙްވީލުކުރުމަށް މިކޯޓުން ނިންމަން ޖެހެއެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ދިޔަ ކަންތައްތައް އެގޮތަށް ހުރުމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/75 (2021/SC46)ފައިސަލާގައި އެމައްސަލަ ބައްލަވައި ނިންމަވާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ނ.މަޑުއްވަރި/ސިލްސަންގެ، އަބްދުﷲ ޢާމިރުއަށް ނަގައިދެއްވުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި އެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ތަހުވީލުކުރުމަށް މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ނިންމައި ޙުކުމެވެ.

މި ފައިސަލާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޝީދު އިބްރާހީމް ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

(ރިޔާސަތު)